

15-dik Szám.

NEMZETI
TÁRSALKODÓ

Aprilis 12dik napján 1836.

NEM MIND ARANY, A' MI FÉNYLIK.

A' hírlapok nevezetes felfedezéseket említenek, melyek egy talán ezelőtt két esztendővel készült messze látó cső' segédelmével közelebb-ről a' jó Reménység Fokánál a' Holdban tétettek. Állittatik, hogy a' Holdban nem csak oceánok, hegyek, völgyek, rétek, hanem azokon fák, fűvek, és lakosok, ezeknek mozgásaik, és lakjaik felfedeztettek; sőt a' lakosoknak, fáknak és köveknek még neme, tulajdonsága, valamint több kicsin részeik is meghatározottak. Ezen nevezetes hírek alkalmatosságot adtak nékem arra, hogy egy pár üres óráimat egy nállam megfordult kedves Vendégemmel ezek megfontolására fordítsam. Vélekedésemet senkire erőszakosan kötni nem szándékom; az emberi elme oly szabad, hogy azt csupán az Igazság, és arról való meggyőződés kötheti-meg; — örömet veszem, ha-talán hibám esetében mások felvilágosítanak, különben is a' kiirandó mennyiségek csak *salvo calculi errore* áthatnak-meg.

Közönségesen megalapított rendszabás- a' magokban nem világító, nem fényeskedő, hanem idegen világosság által láthatóvá tétett tárgyak mekkoraságának, és távulságának elhatározásában, hogy azon test, melynek átmerője az ő tá-

vul léténél 6000szer kisebb, szabad szemmel nem láttathatik. De ezen nagyon szoros aránynál vegyünk kedvezőbbet: némely felette finom szálók aránti észrevételek bizonyítják, hogy egy oly test, melynek átmérője egy hüvelyknél 2000szer kisebb, kedvező környúlállásokban a' mű földünken egy lábnyi távulságra látszik, de a' nélkül, hogy annak színét, alkotását megkülönböztetni lehessen; vagy is a' mérték egy nevésege tekintetéből egy lábnyi távolságra látszik azon test, melynek átmérője egy lábnek — tehát távulságának — 24000ed részit teszi; alapul veszem tehát, hogy szabad szemmel a' legkedvezőbb környúlállások közt meglátszik azon test, melynek átmérője távulságának 24000ed részénél nem kisebb. Éppen ezen kedvező környúlállások közt van reánk nézve a' Hold is, midőn mű azt a' nap' rá menő sugarai által megvilágosítva, a' mi földünkről setétben látjuk.

A' Csillagvizsgálók a' Hold közep pontját földünk közep pontjához legközelebbi állásában 51316 geogr. mértföld távulságra teszik, melyből a' holdnak 234 geogr. mértföldnyi félátmérőjét, és a' mű földünk' 860 geogr. mértföldnyi félátmérőjét ki huzva, a' Hold felső színe a' mű földünkéhez 50202 mértföld messzeségre van. Ezen számvetésből egy negyed mértföld azon tekintetből kihagyatott, mivel sem a' földről szemlélők, sem a' holdban szemlélt tárgyak nem állanak mindég éppen a' tenger színének magosságában. A' fennebbi 50202 mértföld távulságot ölekre vévén, $196381689 \frac{66}{100}$ bécsi ölet teszen. Ezen számot, mint a' szemlélt tárgynak távullétét felvévén, és azt az elébb felvett arány szerint 24000 részekre osztván: azon tárgynak, mely a' Holdban csak mint egy pontocská — mint földünken egy lábnyi távulságban egy hüvelyknek

2000ed része — a' mű földünkről szabad szemmel láttathassék, $8182\frac{13689}{24000}$ bécsi öl átmérőjünek kell lenni.

A' mostan készíteni szokott achromaticus messze látó csők a' régebben divatozott telescopiumokat sok részben felyül haladják, azért észre vételeimet csak azokra terjesztvén: vegyünk fel egy ilyen csőt, mely a' nézett égi testet tet-sző mekkoraságánál 6500szor nagyobbítsa, ezen cső tehát a' nézett tárgy átmérőjét szemmel lát-ható átmérőjénél $80\frac{6}{10}$ szer nagyobb-nak fogja mu-tatni; következőleg, hogy egy a' Holdban lévő test ezen ily szerfeletti mennyiségben nagyobbít-ó csőn is, bár akkorán, mint egy hüvelyknek 2000ed része, észre vétessék, az ő átmérőjének $101\frac{50}{100}$ bécsi ölesiek kell lenni.

De a' találmányokat fontoljuk az emberi lé-
lek' természete szerint, mely szerint ezen talá-
mányok tökéletesítésében néki semmi határ ne
tétessék; hanem tökéletesithesse a' messze látó
csőket annyira, hogy azok az esméreteseknél-
még a' képzelődést is túl haladó mértékben na-
gyobbaknak mutassák a' nézett testeket: a' mely
mértékben nagyobbítani fognak, éppen oly a-
rányban fog nevekedni azoknak homályos volta,
míg a' legfőbb nagyításban öszve zavarodnak,
telyesen elhomályosodnak. A' microscopiumokkal
tapasztaljuk, hogy egy a' nap öszve gyűjtett sü-
gáraival is megvilágositott test annyival homá-
lyosabban látszik, a' mennyire a' microscopium
által nagyittatik. Tapasztalhatják a' most divato-
zó szemüvegekkel élő személyek, hogy azon ü-
vegek, melyek a' tárgyakat a' szem mértéknél kis-
sebbre mutatják, sokkal elevenebb szint adnak,
és viszont. Azon fényesség, melyet mű a' mesz-

szelató csőken tapasztalunk, és mely által a tárgyak színe elevenül, az üveg által okozott szivárvány sugárok következése, és az üvegek tökéletesítésével mind inkább mulik, úgy, hogy már most a tökéletesebb, néző csőben nincsen meg. De fontoljuk ezen igazságot, mathematicai szempontból.

Egy oly világító testnek sugárai, mely maga körül minden felé világít, bé töltnék egy egész gömbet, oly átmérőben, a' mennyire terjedhetnek. A' Hold színén lévő testeknek tőlünk látott lapja a' visszavert sugárokat háta mellé nem bocsáthatván, azok egy oly fél-gömbben (hoemisphaerában) terjednek el ránk nézve, melynek félátmérője akkora, mint a' Hold felső színének a' mi földünk szinétől való távul léte. — Ezen fél-átmérő 50202 geogr. mértföldet tévén, az érintett félgömbnek felénk lévő külső színe (superficiés) $15885159975 \frac{121824867112}{1000000000000}$ négyszegű geo. mértföldet, vagy is $243079399833266352 \frac{3678}{10000}$ bécsi négyszeg ölet tévén. Ezen területre terjedvén ki addig, míg hozzánk érkeznek, a' Holdban lévő testről visszaverődött sugárok: vegyünk most egy testet, mely a' mű földünken akkora, mint a' Holdban azon test, mely a' fennebb említett messzelató csőn úgy látszatnék, mint egy hüvelyknek 2000ed része; u. m. $101 \frac{52}{100}$ öl átmérőjűt: ezen földi test négyszeg ölekben tévén $10306 \frac{3104}{1000}$ bécsi ölet; ezzel a' sugár fél-gömb külső színének számát; mint a' holdi test egy üdőpontban visszavert világosságának egész kiterjedését felosztván: a' holdi testről visszavert világosságból a' $101 \frac{52}{100}$ öl átmérőjű földi lapra nem esik több a' holdi test világosságának $\frac{1}{2358452156}$ részénél. Felvévén tehát azt, hogy azon holdi test éppen annyira világíttassék meg, mint a' mű föl-

dünken lévő testek a' nap által: ezen holdi testnek a' sugárok eloszlásánál, következőleg a' világosság kisebbedésénél fogva homályosabbnak kell látszani még egy $10506\frac{3104}{1070}$ négyszeg ölnyi lapu üveg lencsén is 2358452156szor mint sem a' mű földünken megvilágított testek. Innen kitetszik egy $101\frac{52}{100}$ öl átmérőjű holdi testnek is még egy ily roppant nagyságú lencsével is tetszeni lehető homályos volta.

Az ez előtt mintegy két esztendővel Angliában nagyon szerencsés következássel készült nézőcsőben lévő véglencsének átmérője egy láb, mely négyszegre vitetvén, egy négyszeg öleek csaknem $\frac{1}{45}$ részét teszi. Ezen lábnyi átmérőjű lencsébe tehát a' holdi testből az attól visszaverődött világosság sugároknaK csupán $\frac{1}{0038572992496085856}$ része esik. Fontoljuk már ezen kevés sugárok mellé azt, mekkora területre feszítődnek, gyéritettnek ki még ezek is a' nézőcsőben lévő más üvegeknek nagyobbítása által. Mely szerént ha a' lencse üvegeknek különböző minémüése, aránya, és helyheztetése által lehetségessé is tétetnék a' nézett holdi testeknek felette való nagyobbítása, de közülek a' kisebb átmérőjűeknek észrevételét lehetetlenné teszi azen homály, melyet ezen kis testek által visszavert kevés sugároknaK ily arányban való szerfeletti eloszlása, és meggyérülése szükségképpen következtet.

A' Holdat oly módon körülveszi egy légkör, mint földünket, ha szintén az földünk légkörénél kisebbnek is tartatik; ezen légköreKben lévő különböző sűrűségű rételeteken, Stratumokon a' sugárok keresztülhatva, nékiek megtörödést, és oszlást kell szenvedni, melyek által a' nézett test tisztaságát újra veszti.

Fontoljuk továbbá azon környülállást is, me-

lyet a' földünken látott testekre nézve nem tapasztalhatunk, hogy midőn a' világosság' sebessége egy másod percz alatt 40000 geogr. mért-földre haladván, a' Holdtól a' sugárok hozzánk $1\frac{1}{4}$ másod percz alatt érkeznek, és midőn a' különbözőféle színű sugároknak különböző természete eddig is tapasztaltatott: az is megtörténhetik, hogy a' különböző sugárok nem egyforma sebességgel érkeznek; következőleg megérkezésekre nézve legkisebb üdö' különbség a' nézett testnek képében változást okoz.

Es így ámbár a' messzelátó csők már eddig is nagy tökéletességre vitettek, és azoknak ezután tökéletesítését remélhetni; mindazonáltal mostani állapotjukban egy holdi testnek legalább 100 öl átmérőjünek kell lenni, hogy tőlünk, mintegy pontocska, bár észrevételessék; — hogy tehát a' Holdban köveket, épületeket, fákat, fűveket, állatokat, melyek azon átmérőnél kisebbek, észre lehessen venni, sőt azoknak nemeket, és apróbb tulajdonságokat is megkülönböztetni lehessen: az — vélekedésem szerint — az álmak, és bételyesedetlen kívánságok sorába tartozik.

G. Haller Ignátz.

AZ INDIAI VAGY JOBBAN MONDVA HINDOSTANI VALLÁSOK.

(végzet)

A' *Joghi-k* majd mind a' két első Castékhoz tartoznak. Az alsóbb rendű Casték penitentiariussai *tadin* nevet vesznek fel; mivel születéseknél fogva követelhetik azt a' hódolást és tiszteletet, mely a' brámáknak van fenn hagyva, a' magokra veit önn kinzásnak tullhajtása által kívánnak neve-

zetessé lenni. Ez által a' *richis* vagy félisteni dicső czimet szerzik-meg. Némelyek egy vas kalitkába negyven évekig élnek; mások meg rakják magokat terhes lántzokkal. Ez öklét szüntelen bé fogva tartja, hogy a' növé körmök a' husba bé növén, az ökönek külső részére ki bujjanak; mások egy élőfánn felfüggesztve tartják magokat, mind addig, míg karjaik az élettől megfosztva elszáradnak, 's az izek mozgási játékokat elvesztik; némelyek fogadást tesznek mindég lában állani, mások egyszeres vas ágyba fekünni, vagy vas szövet inget viselni. Vagyon olyan is, ki a' napot mérőben nézi, a' végre hogy megvakulyon. Láthatni némely gyávákat, kik fejeket a' földbe temették, úgy hogy csak lábaik érjen ki a' földből; a' midőn mások csak fejüket hagyván a' földből-ki, magokat a' ragadó madarak ellen csak szemek pillájával tudták oltalmazni. Többen önn magok le vágják karjaikat, kezeiket, sőt nyelveiket is. Tzifenthálér látta, *Ghazipurba* egy fejsze volt felfüggesztve, mely alá némely bűnös azért állott, hogy az által fejét az istenség' ditsőségére elvágassa. Jelenleg mindazon által úgy tetszik, mintha a' hasonló engesztelő áldozatok szelidülnének, 's inkább csak a' nagy inepélyes gyűlések' alkalmával találunk helyet; mert a' fanátismusnak is meg van a' maga hiúsága. Ily engesztelő áldozatok egyike a' tűz inepe, midőn a' bűnös mezitláb égő szenen mégyen; másika az, a' mit *djamp-nak* neveznek; az engesztelő bűnös két vagy három emeletű robus tetejéről szalmával, vagy gyapottal megtöltött, 's gyilkokkal, kardokkal, késekkel és más vágó szerekkel körül tödzelt mátráztokra ugrik. A' papok, kik a' mátráztot tartják, igyekeznek a' veszedelmet kissebiteni, mert nem az a' tziel,

hogy a' seb veszedelmes légyen, hanem tsak az, hogy sok vér omoljon-ki.

Solvins azt mondja, hogy egyszer a' *Kály*' innepén, mely Kákkuttába a' legnevezetesebbek egyike, az emberek' lábai vérbe feredtek. A' *djamp*' végével lármás mu'sikával mennek a' pagodba, 's a' bűn engesztelők utközben tűzzel, 's vassal játszanak: nyelveket, vagy ujjaikat egy hegyes tővel átszurják; mások testekre százhusz sebet vagdalnak, mert ez a' kabalistikai szám. Némelyek vékonyokon felyül, egy nyilást vágnak, 's abba kötelet, pipa szárt, vagy nad szálat húznak — Ilyen kinokot ezen fanatikusok magokon nem tsak magokért tésznek, hanem a' gazdagságot is jó fizetésért. Ennyire tudják a' Hindus papok is zsarnok fejedelmeikkel kezét fogva, a' népet vakítani, az isteni tiszteletet alyasítani, és ezen istentelen módon kívánnák örökre alapítani háttartalan uraságokat, 's gazdagságokat, bár oda is sütné valaha az igazság, és értelem napja, 's az emberiség foglalná el uralkodó tronussát!

A' második Caste Hindostanba a' *Xattryasoké*, mely van szentelve a' fegyver fogásra. Áll a' rájákból, 's a' katonákból. A' *ráják* hindu fejedelmek, valamint a' *Nabábok* muszulman fejedelmek. Házaik luxussa áll Aszszonyokból, cselédekből, fegyverekből, éléfántokból, tevékből, 's lovakból. Feleségeik gazdag 's legszebb portékákból készült kontösbe járnak. A' *Xattryas* hadakozó Castéhoz lehet még számlálni a' *Rája-putokat*, a' *Sykeseket*, a' Hindu historiában nevezetes hadakozó osztályát a' *Marattoknak* 's a' Malabár szélein lakozó *Nairokat* kiknél az aszszonyok közösök.

A' *Vaisciások* Casteja a' vallásos rendben a' harmadik. Ez áll szántó vetőkből, kertészekből, 's nevelőkből, 's minden nagyobb, vagy

kisebb kereskedőkből. Ez a' Caste gazdag, jól öltözködő, 's az életnek minden kényelmeit éldelő. A' jobb kéz, 's a' bal kéz tribusaikra van osztva: ezekhez tartoznak a' *baniának* is. A' baniánoknak, nem szabad lust enni; ellenben a' többieknek szabad.

A' negyedik Caste a' *Sudrásoké*, mely magában foglalja a' mester embereket, a' művészeket, 's a' szolgákat. Ezen kívül vagynak más számtalan osztályok, melyek mesterségeket folytatnak. Az apai mesterségről nem lehet úgy lemondani hogy az ember magát a' polgári lealjasítás rettentő veszedelmének ki ne tégye. E' szerént a' ki mosónak született, annak marad, ki kovácsnak született abban hal-meg. Ezen rakás állapotok közt van egy, mely megjegyzésre érdemes, ez a' fazakas mesterség, vagy *Kossever*. A' fazakasok a' Chiova szakadáshoz tartoznak, és nem elegyülnek sem a' jobb, sem a' bal kéz osztályába. Ezen tiszteletet annak köszönhetik, hogy ők egyszermind gyógyítják a' sérvéseket, és hogy a' Hinduk az ő edényeik tisztaságáról sokat tartanak. Történt, hogy a' *kosseverekből rájá-h* lettek; mások arra alkalmaztatnak; hogy a' *pagodák* belsejében a' szerszámokat készítsék, 's az által nevezetes tekintetet nyernek.

A' *Sudrások* után nincsenek mások, mint az elegyes és megvetett Casték, melyek különböző Castéknak törvénytelen házasságából származtak, 's némi törvényes amnestia párt fogása alatt élnek. Ezeken is alól jönnek a' *páriák* kiknek nevezete teszi a' legrosszabbat, 's a' legalább valót. Az Európaiak, 's a' Muselmánok az orthodoxus tiszta hitű Hinduk előtt páriáknak tartatnak; azért mert lust esznek. A' páriák a' legalább való mesterségeket gyakorolják, ők nyuzzák-meg a' betegségben megdöglött állatokat, husaikkól

magokat táplálják, 's bőreiket kicsáválják. — Azt a' mihez ők érintnek, más Casték nem basználhatják; a' köz kutból nekik inni nem szabad; külön kutjok van, melyet kijelelés véget állatok csontjaival vesznek körül. A' városokban kötelesek lakásaikat a' kerítésen kívül helyhezni; a' mezőn a' legháládatlanabb legmagánosabb helyeken tartoznak lakni. Így bizonyos eltörölhetetlen gyálatban nevedvén-fel, egy hasonló törvény őköt piszkossá, szemtelenné, gorombakká, és kegyetlenekké teszi; egyébaránt mint a' Hindú társaság hasznos tagjainak külön jussok van a' legnehezebb, legalább való hivatalokhoz; ők cselédek, lovász legények, szakácsok, halászok, palánk hordozók 'sat.

A' *Puliások* a' páriáknál is alább valók; a' megvetésnek, 's nyomoruságnak legalsóbb lépcsőin laknak. Ezen szerencsétleneket nem igen lehet másut, mint Malabár szélein találni: mint a' *Nairok* rabszolgái éleg laknak az egészségtelen riskása földek közepén megveszett levegőü kunyhókban, 's nekik nem szabad egy felsőbb castei Hindust szembe nézni. Vagynak közüllök, kik a' hegyeken keringnek, a' fákra felülnek, 's midőn ehések orditnak 's hasokat verik.

Annyi állapotok között, melyekbe a' Hindusokat, a' bráma szent könyve helyezte, 's fentartja bajos ezen népnek közönséges erköltsöket, 's szokásokat állitni. Minden Castének meg van önn tyussa, éppen úgy, mint önnjusiai. Azonban lehet mondani, hogy a' tömegben a' hindu karakter békességes, komoly, hideg, türedelmes, nem tréfás, szenvedékeny, 's a' kegyetlenségre nem igen hajlandó, hane ha a' vallás tekintetében. Ellemben puhák gyávák, 's szemtelen hazugok. Nállok az asszonyok nem élnek falak közé zárva, mint a' Muzelmánoknál. Ha a' brá-

mák szerelem féltősége némelyikkel a' háremi élet módot vétette-fel feleségeikre nézve, más Castelek feleségeiknek elég nagy szabadságot engednek, 's elég asszonyt lehet látni ugyan azon mesteriséget folytatni, melyet férjek folytat. Azt mondják *Kávnátikba* létez egy osztály, melyben az asszonyok minden emberre nézve láthatlanok, 's férjeiket is csak sötétben, világ nélkül fogadják-el. Általánosan a' hinduk között a' menyecske csak akkor lakik férjével, midőn anya lett; addig csak bujva 's észrevehetetlenül suhan, de még is csak elsuhan, férje szobájába.

Gy. f. i. Farkas Sándor.

A' KOLOZSVÁRI TEMETŐ.

Az életnek azon tárgyai 's helyei közt, melyeknek gondolatja 's látása, legboldogabb körunkban, csüggedésink közepette 's nyugodt helyzetünkben is, bizonyos andalgó bánatos érzellemmel lep-meg, talán egyik legnevezetesebb hely a' temető. Nevezzük bár azt szív babonájának, ész gyarlóságának vagy képzelődés érzélgésének, de még is ezen érzelem, olly igen lételünkbe van gyökerezve, hogy lelki erőnk egész teljességében 's elménk műveltsége legelbizottabb szakában is, megdöbbsent ezen érzelem 's akaratunk ellen is meg kell adnunk magunkat.

Ugy tetszik még is; hogy ezen érzellemnek minden kesergései mellett is szent kötelességének tartja az ember a' temetőt néha meglátogatni, vagy legalább tiszteletben tartani. Mert oda kísérté talán már néhány kedveltjét, 's a' visszaemlékezetnek kesergő örömei alatt; a' temető és az ég közt oszlanak meg sohajtásai. Ott nyugsza-

nak azok, kikért egykor talán kedves volt az élet, 's kik örömeinek egy részét is elvitték magokkal. Ott látta vagy érezte talán, midőn e' végpontnál a' lélek és szív, egész tisztaságokban tükrödnek a' bánatnak könnyein. És itt leszen minnyájunk ezer vágyásai 's törekedései vég célja.

De akkor is, ha elég nyugodtak vagyunk; az érzelemnek ezen felsajdulásain' túl tenni magunkot, mennyi gondolatot és tudományt ad a' temető szemlélése. A' philosophiának minden fellelegése, 's a' vallás tudományjának minden ékes beszéde, nem képesek olly tiszta megfogatot adni az élet valódiságáról 's magunkba szállásról, mint a' temetőnek néma nyugalma. Az egyenlőségnek egyetlen helye e' földön.

Illy érzelmekkel lépik-bé a' látogató a' kolozsvári szép helyhezetű temetőbe, hol'annyi vallás és nemzet elhunytjai nyugszanak együtt. Tisztelettel tekint végig annyi százados sírköveken. De szent andalgásainak közepette, minden lépten megborzad, midőn a' felírásoknak elfacsart értelmet adó karczolások, trágár szavak, undok mázolások 's fajtalan versekre talál a' sírkövekre felkarczolva 's oda firkálva. Vad kezek és betyár lelkű Jancsárok által. — És lát pusztaságot, szemét dombokat, beteg lovakat, lézzengő gyermekeket, hortyogó korheleket.

Mint a' kit fohászzkodása alatt gúnyoló arca botránkoztat meg, vagy midőn a' legszentebb tárgyról elragadtatva beszélünk, 's egy elméskedő aljas tréfájával vág szavunkba, és bosszus megvetéssel némulunk-el, — éppen illy érzelem lepi-meg azt, ki tisztelettel lépik-bé e' kertbe a' megholtak 's természet törvényei iránt, 's minden sírkövön barbarusi kezek által érzi lehervasztatni tisztelete fellelegéseit.

Nem találnék szót a' kolozsvári lakosok vad

érzelme, mivelétlensége 's illy érzéketlensége kifejezésére, ha ne gyanítanám, hogy ezen borzasztó rombolások, hihetőleg betyár csintalanságból, aljas tréfából 's tanulói izetlen elmélkedésből történtek. Mert a' ki valaha komolyul elmélkedett a' halálról, ki valamelly kedveltjét kísérte e' kertbe, 's kinek el nem fásultak erzékei becsülni tudni azoknak fájdalmát, kik szív bánatja 's szív szerelme könnyei közt emelték e' követet, az lehetetlen hogy illy vadságra vete-medhessék.

Azokra liáromlik tehát a' tiszteletlenség vádja, kik megengedik, hogy e' kert czellengő sertések 's beteg gebék legelője legyen, kik elnézik hogy e' hely a' tekergők 's lézengők éjjeli 's nappali tanyájává válják, és kivált, hogy a' zabolatlan gyermekek itt léhaskodják-el a' napot 's kaozraik 's plajbászaikkal szabadon dülják a' követet, sültelen elméskedéseik felkarcolásával. Azokra intsenek tehát szemrehányást e' meggyaláztatott néma követ; azokra intézze hozzánkódását az itt megforduló látogató, és azon elke-seredettek, kiknek sohajtásaik az ég 's e' hely felé lebeg elhunytjaik után.

Melly szép, és melly nemes tette lenne a' nemes tanács és választott közönségnek, ha e' hasznót ugyan nem hajtó, de mindenek tetszését bizonyosan megnyerő tárgyat is, fontolás alá venné 's olly módokat találna-fel, hogy e' kertbe tisztelet érzelmeivel lépjek-bé a' látogató, 's a' mulandóságróli sohajtását, ne bágyasztaná-meg azon leverő gondolat is, hogy: „egykor talán az én sírom is így meggyaláztatva leszen vad kezek által, 's barátim és ismerősim pirulni fognak mellettem elhaladtokban.“

G. BETHLEN MIKLÓS.

A' haza előtt eléggé esmeretes Bethlen Miklós Bécsbe létébe, belé szerete egy herczeg asszonyba 's attól is viszont gyengéded indulattal szeretteték. Bizonyos bajoskodásai a' grófot Erdélybe vissza jóni kényszerítvén, kevés ideig szeretetének tárgyától el kellene válnia. Elindulásakor, a' fejedelem asszony a' grófnak által ad egy bépecsételt skatulyát, de nem mondá-meg sem azt, hogy mi van abba, sem hogy mi tevős legyen azzal; annyit csak ugyan meghagya, hogy azt csak Szebembe, a' hova menendő vala bontsa-fel, 's ezzel eltávozván, nem engedé-meg, hogy a' gróf kikísérje.

Megbökkent erre 's csak nem kőbálvánnyá változott Bethlen egy néhány pillantásig. — Végre csak elkelle indulni válni attól a' kit a' világon legbecsesebbnek tartott. — Utazás közbe elgondolá mind azt a' mi vele a' fejedelmi asszonytól búcsu vételkor történt, eszébe jutott a' skatulya is. Az által adáskori tilalomra semmit sem ügyelvén azt, minden oldalról nézegette, 's látta hogy a' bé van pecsételve 's alól felyül veres selyembe bonyolitva 's egyik fedelére igen olvashatólag ezen három szók irattatva; — *Az én szeretőmnek.* — Ezen szók annyira felébreszték tudni vágyását, hogy minden erőlködése mellett sem tudá megtartani a' herczegné tilalmát; hanem hirtelen a' skatulyát felszakasztá, de bezzeg meg is fizetett érte. Mert alig hogy az iskatulya felbontatott, a' fejedelem asszony tulajdon keze által iratott ezen fenyegetődző rendekre találá:

„Hát Istentelen hitszegő, így tartod-e meg a' mit nekem fogadtál? Elhitetheted-e magaddal ezen léha tettet után hogy néked valaha csak valamennyire is hidgyek? Ha parancsomnak en-

gedtél volna, még a' kovacsok is drága kövekké változtak volna által, hogy hiveséged megjutalmazták; de minthogy hiveséged próbálására elődbe szabott rendelkezésből oly keveset csináltál, önnön sorsodra bíznak, — noha az is igen nagy jótétemény egy hiveségtelennek — szerencsétlenségedért vádold önnön magadot.

Ezen fenyegető szókra a' gróf, mintha menykőtől üttetett volna meg, érzékenység nélkül látattaték lenni. Az inas megállítatá a' kocsit hogy ura oly nagy változásának okát megtudhassa, 's nagyon megdobbant, mikor azt elsárgulva, és gyengülve szemlélé. — Próbálta ugyan egy néhányszor, ezen mély andalodásából beszéde által kiemelni, de hiába. Végre az élejtett skatuját öszveszedte 's úgy képzelődvén, hogy a' mérreg, mely urát ezen szánásra méltó állapotba ejtette; már eloszlott; szomorúan nézegette azt, 's közbe közbe fájdalmas pillantásokat vetett elváltozott urára.

A' felvett skatulya nehézsége, mingyárt gyanittatá az inással, hogy abba még van valami; azért mihelyt a' gróf helyre jött, a' fatalis tárgyat kezibe adá; a' ki azt szemesen vizsgálván, töstént által látta, hogy a' fenék közepbe van, helyheztetve, 's másfelől is felvehető. Megfordítá tehát a' skatuját, hogy felvegye a' más fedelét is, a' melyet előbb észre se vett, 's azon apró betűkkel írva ezen szókat találá: „*Az én hiveségtelenemnek.*“ Meghorzadt erre a' gróf 's reszkető kezekkel 's nagy bajjal vevé-fel a' fedelet; a' melyről azt hitte hogy még nagyobb szerencsétlenséget fedezne, 's imé ezen billétet találá benne:

„Vald-meg kedves Bethlenem, hogy a' férfiak karakterétől, elválhatatlan a' léhaság, hogy mi a' legnagyobb előre vigyázás mellett sem tu-

dunk bizonyosok lenni hívségekről és hogy ritkán találhatunk közöttök olyanra, kinek ígéretéhez telyesen bizhatnánk. En' azonban ezen ellenem ejtett hívségtelenségedet most megbocsátom; mint hogy én vetettem hálót, melybe belé estél; csak hogy ez után lelki esmeretesebben telyesítsd a' mit néked parancsolok; ha azt akarod; hogy ezután is megszenvedgyem hozzám való szerelmednek; ottan ottani kijelentését."

Ezen hízegő kifejezések élegendők valának a' gróf elméjéből kitörülni az előbbi bilét haragos szavait, 's egyszerre megváltozván megkeresi mi lenne még a' skatulyába 's imé! három kis köteléket találja abba, melyeket felbontván, mindenikbe, egy egy drága gyűrűt 's azokon három emlék jeleket, melyek a' széplélek és szeretet remekei valának.

BCU Cluj / Central University közli Gödri Ferentz.

PÓTLÉK A' HOLDRÓL.

A' hóld körül tett szinte 40 évi vizsgálatról nevezetes csillagvizsgáló *Gruithuisen*; Herschelnek a' hóldbba tett felfedezéséről megjegyzi; A' természeti tudományokba jártas, kézzel foghatólag látja az ez iránt közlöttek hazugságát; akar mi nagyító üvegen át nem lehet a' levegő lebegő mozgása miatt a' hóldbba a' növények és állatok formáit, így a' különböző színeket látni; a' hóldbba nincsenek tengerek 's tűz okádó hegyek; ezen roppant kristályokat az eddigi messzelátó csőkön is lehetett volna látni 'sat. De nem igazán iratik az erről Hamburgba 1856 kijött tudósításba, hogy ez az Edinburgi philosophical magazine 36ik számából vétetett volna, mert erről ottan említés sincsen, hanem ez eredetileg a' New York Evening Post ámerikai ujság hazug szüleménye 'sat.